

Arktiskt midvinterbesök

Vilken skönhet! Och vilka vackra ögon!

De var de två första tankar, som jag tänkte när Canne Lundberg i Kristinestad bar ut den unga fjällugglan i dagsljuset från lidermörkret.

Det var Birger Grankvist i Härkmeri som under lillajulgranssök upptäckte den skadade fjällugglan i hemmamarkerne. En förgiftad råtta fångad av fjällugglan vid någon pälsdjursfarm var kanske orsaken till den arktiska ugglans miserabla skick. Den repade sig lyckligtvis snabbt tack vare omvårdnaden som den fick. Bland annat fick den sätta i sig en hel smålom, som landade på den isblanka Skrattnåsvägen och senare dog av utmattnig.

Förvisso en ovanlig måltid för fjällämmelspecialisten fjällugglan!

I mellandagarna återfick fjällugglan sin frihet tung och välmående. Vi får hoppas, att denna ugglekönhet klarat av resten av vinterbesöket i Sydösterbotten och någongång framledes står för någon av de fåtaliga fjällugglehäckningarna i Finlands fjälltrakter. Senast fjällugglan häckade inom Finlands gränser skedde det år 1974. Före det hade fjällugglan med säkerhet konstaterats häcka 1932.

*

För mig var fjällugglan i Kristinestad mitt livs första. På 1800-talet och ännu i början av 1900-talet var den allmän i de finska fjälltrakterna och observerades årligen vintertid i flera exemplar ända ner i de sydligaste delarna av landet. Orsakerna till fjällugglans sällsynhet i dag beror på en långvarig förföljelse från människans sida och det överlag mildare klimatet, som anses ha inverkat negativt på de arktiska djurarternas utbredning i vårt land.

Ludvig Munsterhjelm, som jagade och fiskade sig genom sitt hemland och andra nordliga världsdelar och skrev många intressanta böcker om dessa färder under förra hälften av 1900-talet, ger värtägliga bevis för fjällugglans talrikedom i början av detta århundrade i sin bok *Från skog och älv* (1949). Under en månads tid hinner Munsterhjelm skjuta...” ett 40-tal av denna prakfulla ugla” i Könkämädalen i Lappland fjälluggleåret 1911.

I OA:s bibliotek finns en verklig bokskatt, som bland annat bjuder på värdefulla uppgifter om fjällugglan från OA:s verksamhetsområde. Bokskatten består av två böcker: *Finlands foglar Förre afdelningen* (1859) av Magnus von Wright och *Finlands foglar Senare afdelningen* (1873) av Magnus von Wright och utgiven av Johan Axel Palmén.

Det som gör de här rara böckerna speciellt värdefulla är A. Bodéns anteckningar på de interfolierade sidorna från 1880-talet. I första hand är det rovfåglarna och kråkfåglarna, som Bodén skrivit anteckningar om -bland annat har han antecknat många av de fåglar och äggkullar som ingår i de Bodén-Stenbäcksa samlingarna, som OA förvaltar!

Tyvärr tillåter inte utrymme här några större utsvävningar, men några anteckningar om fjällugglan av Bodén får avsluta dessa rader om den vita, mäktiga ugglan från Ulthima Thule. I OA:s jubileumårsbok återkommer jag gärna till denna bokskatt, som torde vara det värdefullaste i bokväg som OA äger.

”Utom vid hennes vintervandringar anträffade vi *Strix nyctea* år 1874 i medlet av Juli på Wahlsörana ute i Kvarken. Måsar och tärnor förföljde henne dock med en viss respekt, endast hafstruten högg rätt tappert efter henne. Såsnart hon märkte, att jag begynte försöka krypa inom håll, gaf hon sig i väg. Harjägare, som besökt samma skär, berättat att stora, ljusa ugglor derstädes slagit efter deras hundar så att dessa icke kunnat göra sin pligt. - Vintern 77-78 förekom fjällugglan mera ofta. I en, som jag uppstoppat, fann jag alla delarna af en ripa. Hon får väl stundom lof att i våra trakter gå ifrån sin vanliga matordning.”

JStb. 1879

”Enligt uppgift av Aessor Högdahl förekom den nästan hvarje vinter å Totresunds kronoboställe i Maxmo.”

JABn 1880

”Under de tvenne sista vintrarna har den visat sig till och med i mängd i våra trakter, så att ett dussin hvarje vinter blifvit fångade eller skjutna. De flesta eller nästan alla hafva varit yngre individer och mycket fläckiga. Denna vinter (i Dec.) blef en gammal, nästan helvit fogel skjuten från en flaggstång i Brändö.”

JABn 1882

”Den 5:te eller 6:te Augusti detta år skjöts en gammal hona på en af de ytters- ta skären i Kvarken. Fogeln inhemtades hit och företeddes. Detta såsom bevis på att den verkligen förekommer sommartid så pass långt söderut.”

ABn 1884

(Handstilen på de interfolierade sidorna är genomgående Bodéns, så initialerna JStb. torde innebära att Bodén infört Stenbäcks anteckningar i *Finlands foglar* och med JStb. -initialerna velat poängtera ursprung- get. De övriga initialerna JABn och ABn står för Bodéns egna anteckningar.)

”Ungfoglarna tecknade med hvita och bruna tvärband, på öfre kroppsdelarna bredare, på undre smalare och mera vågliga. Äfven stjert- och vingpen- nor äro hvita med bruna tvärband.” (Magnus von Wright 1859)